

דִּסֶרְטַטְיוֹן גְּרָדּוּאַלִּיִּם
DISSERTATIO GRADUALIS
DE

LIBRIS
IN
CODICE HEBRÆO
CITATIS

Quorum existentia in dubium vocatur.

QUAM,

*Ex consensu Ampliss. Facult. Philosoph. in florentissimo
ad Auram Athenæo,*

Sub PRÆSIDIO

VIRI AMPLISSIMI atq. CELEBERRIMI,

D^N. CAROLI ABRAH.
CLEWBERG,

L. L. O. O. & Græc. PROFESS. Reg. & Ord.

Publico examini modestè subjicit

MAGNUS HAGRENIUS,
SMOLANDUS,

In Auditorio Majori ad Diem XVI Julii
Anni MDCCLIV.

Horis Pomeridianis Solitis.

ABOÆ, Impressit Direct. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland, JACOB MERCKELL.

Dem Wohlgebohrnen Herrn
Herr **J O H A N N J.**
Von **FINCKENBERG,**
Seinem Hochgeschätzten Gönner.

KANSALON-
KIRJASTO

Die zeit meines Lebens ist bisher nichts anders als ein Wechsel des Glücks gewesen. Mein Schicksal hat mich verordnet viele gemüther zu erfahren / weil meine Wohlfart auf ihrer Günst / gewisser massen / gebauet zu seyn geschienen. Dieses hat mich gelehret erzeigte Wohlthaten hoch zu achten / und derrer gedächtnis immer zu behalten. Gleich wie Ew. Wohlgeb. haben mir viel gutes zu thun aus großmüthigkeit angefangen / ehe noch mein nahme ihnen kaum bekant worden; finde ich mich verpflichtet / jederzeit bedacht zu seyn / wie ich meine danckbarliche erkänntnis zu verstehen gebe. Habe mich darum unternommen gegenwärtige arbeit, als ein danckbares denckzeichen / Ew Wohlgeb. aufzuoffern. Der Allerhöchste wolle mit allem erprieslichen Heil des Leibes und der Seelen Ew. Wohlgeb. samt Dero vornehmen Angehörigen überschütten. Ich verharre

Dero

ganz gehorsamster diener,
MAGNUS HAGRENIUS.

L. N. J.

§. I.

Quando Scripturam Sacram pro unico respicimus fonte, unde omnis salutis nostræ notitia est hau-rienda, talem illi adscribamus, ne-cesse est perfectionem, ut omnia, quæ unquam necessaria sunt, abs-que errore contineat; alias enim vel erronea, vel mutila esset notitia. Contra hanc veritatem Pontificii, ut notum est, quæ unquam possunt, afferunt argumenta, quo integritate Codicis S. suspecta & dubia reddita, felix traditionibus illorum detur successus. Hunc scopum eo certius ut attingant, duplicem præcipue incedunt viam; *alteram*, qua omnem textus, quem nunc habemus, authentici certitudinem evertere conantur, plurima in illo loca permutata ac corrupta esse impudenter proclamantes; *alteram*, qua multos Hebræorum li-bros canonicos temporum injuria periisse, & hinc adeo mutilatam esse Sacram S. ut veræ religioni addicendæ ac conservandæ haud sufficiat, adstru-

A 9

unt.

unt. *Prius* horum attingere nostri jam non est instituti, de *altero* autem, quantum ratio fert, nostrum faciamus judicium, ut & veritati de antiquis, quos hodie desiderari dicunt, libris satisfiat, & illibata stet S. Scripturæ integritas. Tantum tamen abest, ut nos, omnes antiquorum Judæorum libros ad nostras manus pervenisse, statuamus; ut prorsus aliam, foveamus sententiam, multosque tam profanos quam Sacros periisse, citra omnem dubitationis aleam positum esse credamus. Hoc enim non solum Judæi pariter ac Christiani concedunt; verum &, aliter si esset, ipsa S. Pagina hujus rei satis superque nos convinceret, quum multi citentur libri, quos tamen in S. Scriptura frustra quæstiveris; etiamsi negari non debeat, quosdam horum, diversis in locis, diversis, pro substrata materia, insigniri nominibus, ac propterea pro deperditis sine ratione haberi; quum in ipso Codice S. inveniantur. Utriusque rei veritatem ex S. Sacra desumpta sequentia exempla probabunt.

§. II.

De hocce libro, qui binis in locis citatur, videlicet 2. Sam. I: 18. & Jos. X: 13. multa sane occurrunt sententiarum divortia: inter omnes tamen, quantum nobis notum est, convenit, peculiarem innui librum: *Scipionem Sgambatum* si exceperis, qui modo peculiari verba ista reddit textus Hebræi: *הלא היא כתובה על ספר הישר*: *Nonne hæc historia scripta est juxta narrationem rectam* (a), quanquam mirum

mirum videtur, huic vero, alias non inerudito, expositionem placuisse, a phrasi hebraica, si aliæ considerantur circumstantiæ, hoc loco prorsus alienam; & quorundam veterum sententias, vel satius conjecturas, ac si intelligendus esset *liber æternæ prædestinationis* vel *liber duodecim Prophetarum*, quæ tamen a Sixto Senensi satis refelluntur (B). Istas ut evolvarum opiniones, quæ propius ad veritatem accedere videntur. Haud parvum est agmen eorum, qui hunc librum ad huc in S. Codice exstare putant, alio solummodo nomine insignitum; quinam vero sit, de eo non consentiunt. R. Chija statuit, intelligendum esse librum trium Patriarcharum, Abrahami, Isaac & Jacobi, sive quod idem est, *librum Genesios*, quatenus horum vitæ & res gestæ ibi inveniuntur litteris consignatæ, ansam ut putat, nactus ex Num. XXIII: 10. ubi post factam Jacobi & Israël narrationem legitur; *תחת גפסו סנה* (γ) Huic sese adjungit Raschius, qui Genesin etiam putat innui (δ) Kimchius vero, consensu nixus paraphrastæ chald: Vbi 2 Sam. I: 18. habetur *ספר דאורייתא* i. e. *liber legis*, ut & Abarbanel per *librum Recti* Deuteronomion intelligunt. Hisce, ut plures taceamus, consentit etiam Ecclesiæ Doctor Hieronymus (ε) Altera familia eorum est, qui tam ex judæis, quam maxime Christianis perisse librum hunc statuunt. Apud Gersonidem hæc leguntur verba; *והנה ספר הישר מחשוב שהיא נקרא כך ואברהם הגלות: quod hoc nomine vocatus sit, (aliquis liber) qui perit in capti-*

captivitate. In eadem versantur sententia recentiorum plurimi (2) Cum quibus & nos non sine causa facimus. Quando videlicet inter sese ea conferuntur loca, ubi hujus libri fit mentio, liquide apparet, ad peculiarem quendam librum haberi respectum; alias sane erroris convinci possent auctores librorum Josuæ & II. Samuelis, qui ex libro nunquam existente diserta adferunt verba: quumque præterea in dicto libro ea fuere scripta, quæ in S. Codice iisdem verbis nullibi occurrunt, non dubitamus adfirmare, hunc inter vere deperditos merito esse referendum. Quodnam vero hujus libri præcipuum fuerit argumentum, non ita facile dici potest: Alii de carmine unico vel epicedio, in funere recti cujusdam viri recitato, accipiendum statuunt; alii vero, qui ad veritatem propius accedere videntur, collectionem carminum variorum intelligi volunt: non enim solummodo metrica sunt, quæ exinde utroque loco citantur, verum & adeo diversas continent res, ut in uno carmine vix exstare possint. Huc referendus videtur Arabs, ad 2. Sam. I: 18. qui librum Samueli tribuit, & librum חמאבית canticorum l. laudum exponit. Sic & Syrus ad Jos. X: 13. ספן רתשבחה habet. Iden confirmat locus 2. Sam. I: 18. ubi, nisi omnia fallunt, minime נקטת de arte jaculandi, ut vulgo exponitur, intelligendum, sed de cantico quodam, cui nomen *arcus* impositum, adpellatione desumpta ab iis, quæ infra v. 22. de Jonathanis arcu leguntur.

(a) In archivis vet. T. p. 265. (β) Bibl. Sanct. libr. 11. pag.

II. pag. m. 160. (γ) עבירה ורה (δ) Comment. ad Jos. X: 13. & 2. Sam. I: 18. (ε) ad Esa. XLIII: 22. (ζ) And. Masius. Job. Claudius, Calovius. &c.

§. III.

Eorum, qui in S. Scriptura citantur, librorum, sive deperditi sunt, sive sub alio nomine existent, de quovis tamen variæ dantur doctorum sententiæ: ita haud paucis visum est, peculiarem, nunc temporis deperditum librum indigitari 1. Sam. X: 25. ubi leguntur verba: ויזכר שמואל אל העם את משפת המלכה ויכתב בספר ויגה לפני יהוה: Hæc inquam verba materiam fecere Philologis de libro Judicii regni disputandi: qua de re in varias ac diversas abierunt sententias tam Judæi, quam Christiani: R. David Kimchi scribit משפת המלוכה חק המלוכה משפת המלוכה על העם שכתוב למעלה: *Ratio regni significat statutum regni super populum, sicut scriptum est superius.* Quomodocunque intelligenda sint hæc verba, nam & de hoc controversatur, perspicui tamen facile potest, Librum Judicii Regni, secundum auctoris mentem in ipso Codice S. contineri. Eandem fovent sententiam, quod quot inter משפט המלך quod Cap. VIII: 11. seqq. exstat & משפט המלכה cuius mentio fit C. X: 25. nullum admittunt discrimen (a) Ab hisce vero discedunt non pauci, aliud quid verbis citatis innui persuasi, quorum agmen ducit Isaac Abarbanel, cujus verba ita latine audiunt: Jus regni significat, prout scribit R. Levi Ben-Gerson, potestatem, quam rex habet in populum, & pœnam convenientem illi, qui voluntati ejus repugnat, ut
& le-

„& leges, quibus ipse est obnoxius. (& mox) Hæc
 „non continentur in parascha antecedente, quam
 „proposuit illis Deus Benedictus ad terrorem & ti-
 „morem illis incutiendum, sed sermo est de jure
 „ejus legitimo (β) Ex variis huic sententiæ additis
 „Pontificiis sufficiat enumerasse verba Sanctii: Scri-
 „psit ergo Samuel leges, haud dubie ex Divino præ-
 „scripto, in quibus tam Regi, quam populo, rei
 „communis & publicæ proponeretur forma. (& pau-
 „lo post) Quid de libro actum sit, ignoramus. Hi-
 „sce vero, quatenus a veritate aliena sunt, rejectis,
 „prior nobis arridet opinio, qua statuitur, *judicium*
 „*regni* nihil aliud esse, quam *judicium regis* a Samuele
 „descriptum. Neminem enim, qui filium orationis
 „rite perpenderit, fugere potest, consilium Itraëlita-
 „rum de eligendo rege, Deo quam maxime displi-
 „cuisse; qua propter Samueli dicit *מִסֹּסוֹ מִמֶּלֶךְ*
 „:עֲלֶיהָ Quo vero a malo suo proposito avoca-
 „rentur, jussit ut *מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ* *morem, consuetudinem*
 „vel *ius regis* illis annuntiaret Samuel. At cum ne sic
 „quidem a proposito possent dimoveri, permisit qui-
 „dem Deus regem illis præfici. Quæ tamen antea
 „ipsis prænunciaverat, de *juribus moribusque regis*, jam
 „repetita & litteris consignata, juxta arcam recon-
 „denda curavit, eorum ne obliviscerentur. Hic ri-
 „tus etiam cum aliis libris canonicis observatus est,
 „quam in rem bene Cl. *Surenbuius*: „Molen omnia
 „verba Dei atque omnia jura prius enarrasse po-
 „pulo, & postea illa scriptis consignasse, populo,
 „illa omnia approbante, & observationem in se su-
 „scipien-

scipiente patet ex Exod. XXIV: 3, 4, 7. quibus-
cum conferri possunt ea quæ traduntur Exod. XX:
21, 22, 23. (γ).

(α) Jo. Leusdenius in *Philologo hebr. diff. IX. Abr. Calovius in Bibl. illustratis &c.* (β) *Comment. ad Prophetas minores super 1. Sam. X. 25.* (γ) in libro κατὰ ἀρχαίς p. 631.

§. IV.

EX dictis facile patet, interiisse quidem libros quosdam veterum Hebræorum, non tamen omnes, qui in S. Codice citantur & pro deperditis a quibusdam habentur; Nunc vero ulterius nobis inquirendum est, an jacturam quandam exinde fecerit S. Scriptura. Hoc quidem negant cordati omnes, recte adfirmantes, tot existare libros canonicos, quot ad œconomiam salutis addiscendam sufficient: in duas tamen abeunt partes; quidam enim libros quosdam vere canonicos periisse statuunt. In his est Whitakerus, qui dicit; nonnulla jam desiderari, quæ olim in Canone scripturæ fuerunt (α) & alio loco; *Sed tamen affirmamus illum canonem, qui remanet esse sufficientem, & omnia necessaria continere* (β) & Joh. Pineda, de quo Hottingerus: *Asserit quidem amissos esse libros nonnullos vere aliquando canonicos; adfirmat tamen, nullum videri inconueniens, quod liber qui aliquando fuit de canone, id est Divinæ*
B fidei

fidei & auctoritatis, proptereaque utilis & ad Ecclesiæ ædificationem opportunus, postea intercederit, & amplius non exstet, quia videlicet sequenti tempore, vel non tam utilis vel non tam necessarius, vel propter alium providentiæ Divinæ finem, ita tamen, ut ille usus, quem habebat in Ecclesia, possit aliis suppleri (γ). Ne vero hac ratione adversariis copia fiat S. Scripturam cavillandi, cautius loquendum aliis videtur. Adfirmant igitur, nullum librum canonicum hodie desiderari. Ita ex veteribus Origenes (δ) & Augustinus (ε) quorum vestigia premunt recentiorum perplurimi, inter quos, Salmeronis verba audiamus. Si canonici ejusmodi libri exstiterent, ecclesia non fuisset depositi, sibi a Deo traditi, fidelis custos, juxta illud 1. Tim. VI: O Timothee, depositum custodi. Cumque liber canonicus nihil aliud sit, quam certa regula credendi, & vitam legi conformem instituendi; facere iacturam unius libri canonici, nihil aliud est, quam regulam vivendi juxta Dei præceptum, amittere (ζ).

(α) *Contra Stapleton, & Bellarminum contro. qua. st. 6. C. 9.* (β) *Camer. in operib. p. 478.* (γ) *Thef. Philol. p. 533 534.* (δ) *in præfat. Cant. Cant.* (ε) *Lib. 18. de civitate Dei Cap. 38.* (ζ) *prol. 9. Can. 4.*

§. V.

Contra veritatem cœlestem inimica quidem haud videntur ferre arma, S. Scripturæ qui defendunt

dunt integritatem, licet libros quosdam, olim vere canonicos amissos esse concedant. Tutius tamen & rectius, secundum nostram sententiam, altera inceditur via, nullumque librum vere canonicum hodie desiderari adferitur. Si enim Deus tot olim tradidisset ecclesiæ libros sempiterni canonis vim habituros, ut eorum quidam sine detrimento perierint: sequitur Deum in designando canone superfluum fuisse, eosque libros, quibus carere possumus, sine ratione in canonem retulisse. Sin vero statuatur, fuisse quidem illos utiles ac necessarios, ita tamen, ut vera salutis cognitio, quæ unicus est omnium finis, hisce deperditis, qui tamen conservati, non minorem, ac ceteri, lucem fuissent allaturi, ex reliquis hauriri possit: vel igitur Judæi in illis conservandis minorem adhibuerunt diligentiam, vel etiam Deus peculiari providentia ut perirent permisit, vel potius curavit: quod tamen utrumque absolum est statuere. Nos igitur in ea veriamur opinione, omnes veteris Ecclesiæ libros canonicos ad nostras pervenisse manus: non quidem ita, ut Efra una cum Synedrio magno, primus certum instituerit canonem, sed libros, ab ecclesia jam antea pro canonicis habitos, collegere, & ad fidem exactiorum exemplarium correxerit, quam in rem Læscherus, Res ipsa ita nos sentire jubet, existisse a Mosis usque a tate libros canonicos, interna luce ac dignitate sua a primo ortu pro Divinis habitos, qui in priori templo
in

in ipsa fœderis arca recondi solebant. His alii, ex quo scripti publiceque lecti & pro Divinis agniti sunt, paulatim accedere, non Ebræ Judicio aut Synagogæ vel Synedrii pactis decretisque, sed universali totius ecclesiæ agnitione & usu, donec Malachiæ libro canon veteris testamenti clauderetur.

SOLI DEO GLORIA.

